

TÜRK SAĞI
Siyaset ve Sosyoloji Yazıları

Mahmut Hakkı Akın

Gözden Geçirilmiş 2. Baskı

Matbu

Matbu Kitap – 15
Türk Düşüncesi – 1

Mahmut Hakkı Akın, *Türk Sağı: Siyaset ve Sosyoloji Yazıları*

Editör: Lütfi Sunar
Tasarım: Seyfullah Bayram

Baskı & Cilt:
Kitapyurdu Doğrudan Dağıtım
Yenibosna Merkez Mh. Cemal Ulusoy Cd. No: 43
Bahçelievler/İstanbul
kdd.kitapyurdu.com (Sertifika no: 40675)
Gözden Geçirilmiş 2. Baskı: İstanbul, 2022

ISBN: 978-605-9253-15-4

© Matbu Kitap, 2022

Bütün yayın hakları saklıdır. Kaynak gösterilerek tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

Matbu Kitap
Akfırat Mah. Fatih Sultan Mehmet Bulvarı. No: 3 Tuzla İstanbul
bilgi@matbukitap.com | www.matbukitap.com

Mahmut Hakkı Akın

TÜRK SAĞI
Siyaset ve Sosyoloji Yazıları

Gözden Geçirilmiş 2. Baskı

Matbu

Türk Düşüncesi Dizisi

Bu dizi Türkiye'de sosyal ve siyasal düşüncelerin değişimini ele alan metinlere yer vermektedir. Dizide Türk düşüncesindeki çağdaş gelişmeleri ve temel meseleleri ele alan özgün araştırma metinleri yayımlanmaktadır.

Dizideki Diğer Kitaplar

Mahmut Hakkı Akın, *Türkiye'de Modernleşme: Din, Siyaset ve Toplumsal Değişme*

Mahmut Hakkı Akın & Faruk Karaarslan, *Hayat Penceresinden: Mustafa Aydın ile Nehir Söyleşi*

Mahmut Hakkı Akın, 1981 yılında Karaman'da doğdu. İlk ve orta eğitimini Karaman'da tamamladı. Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümünden mezun oldu (2003). Yüksek lisans (2005) ve doktora eğitimini (2009) Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Ana Bilim Dalında tamamladı. Sosyoloji alanında 2013 yılında doçent, 2018 yılında profesör unvanlarını almaya hak kazandı. Selçuk Üniversitesi, Necmettin Erbakan Üniversitesi ve Marmara Üniversitesinde akademisyen olarak çalıştı. Halen İstanbul Medeniyet Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümünde öğretim üyesidir. Türk modernleşmesi, siyaset sosyolojisi, sosyal teori, İslamcılık, muhafazakarlık alanlarında çalışmaktadır. mahmuthakin@gmail.com

İçindekiler

Kitaptaki Yazıların Künye Bilgileri	ix
Önsöz	xi
Türkiye’de Muhafazakârlığın Oluşumu ve Farklı Biçimleri	1
İktidarda Muhalefetten İktidar Muhafazakârlığına	29
Laiklik Sözleşmesi Temelinde Güdümlü Muhalefet: Serbest Cumhuriyet Fırkası	45
Demokrat Parti Dönemi Din ve Devlet İlişkileri	61
Muhafazakâr Siyasal Kültürde Bir Sembol Olarak Necip Fazıl Kısakürek	83
Turgut Özal ve Anavatan Partisi Muhafazakârlığı	99
Türkiye Siyasi Tarihinde ve Sosyolojisinde Necmettin Erbakan ve Millî Görüş Hareketinin Konumu	123
Fazilet Partisi: Millî Görüş Hareketinde Değişim ve Bölünme	145

Türkiye’de Kemalizm’i Sağlıklı Bir Şekilde Tartışmak Mümkün mü?	167
Bir Muhalefet Tasfiyesi Olarak Serbest Cumhuriyet Fırkası Olayı ve İttihatçılık Meselesi	173
Kurgu ve Olgular Arasında Celal Bayar	179
Milletten Devlete Milliyetçi Hareket	185
Yalnız Demokrat Ferruh Bozbeğli’nin Ardından	191
Türkiye’de Darbe Hafızasının Yenilenmesi	197
16 Nisan 2017 Referandumunun Siyasal ve Sosyal Analizi	207
Kaynakça	215
Dizin	224

Kitaptaki Yazıların Künye Bilgileri

Türkiye’de Muhafazakarlığın Oluşumu ve Farklı Biçimleri,

Müslüman Dünyada Çağdaş Düşünce, (Der. L. Sunar), Ankara: YTB Yayınları, 2020 ss. 291-311.

İktidarda Muhalefetten İktidar Muhafazakarlığına, *Toplum-*

sal Hareketler, (Der. G. Işık), Ankara: Nobel Yayınları, 2011, ss. 87-111.

Laiklik Sözleşmesi Temelinde Güdümlü Muhalefet: Serbest

Cumhuriyet Fırkası, *Akademik İncelemeler*, 7(2), 2012, ss. 49-62.

Demokrat Parti Dönemi Din ve Devlet İlişkileri (Daha önce

yayınlanmamıştır)

Muhafazakâr Siyasal Kültürde Bir Sembol Olarak Necip Fa-

zıl Kısakürek, *Muhafazakâr Düşünce*, (39), 2014, ss. 31-43.

Turgut Özal ve Anavatan Partisi Muhafazakarlığı, *Muhafa-*

zakâr Düşünce, (55), 2018, ss. 121-139.

Türkiye Siyasi Tarihinde ve Sosyolojisinde Necmettin Er-

bakan ve Millî Görüş Hareketinin Konumu, *Doğumunun*

90. Yılında N. Erbakan Sempozyumu, (Der. M. H. Akın),

Konya: NEÜ Yayınları, 2017, ss. 101-117.

Fazilet Partisi: Millî Görüş Hareketinde Değişim ve Bölünme, *Millî Görüş Partileri*, (Der. M. Maruf, Y. Yalanız), Ankara: Nobel Yayınları, 2021, ss. 181-201

Türkiye’de Kemalizm’i Sağlıklı Bir Şekilde Tartışmak Mümkün mü?, *Türkiye Notları*, (8), 2019, ss. 43-47.

Bir Muhalefet Tasfiyesi Olarak Serbest Cumhuriyet Fırkası Olayı ve İttihatçılık Meselesi, *Türkiye Notları*, (3), 2019, ss. 61-64.

Kurgu ve Olgu Arasında Celal Bayar, *Türkiye Notları*, (11), 2020, ss. 37-40.

Milletten Devlete Milliyetçi Hareket, Stratejik Düşünce Enstitüsü web sitesinde 2010 yılında yayınlanmıştır.

Yalnız Demokrat Ferruh Bozbeyli’nin Ardından, *Türkiye Notları*, (7), 2019, ss. 101-103.

Türkiye’de Darbe Hafızasının Yenilenmesi, *Tezkire*, (57), 2016, ss. 37-43.

16 Mart 2017 Referandumunun Siyasal ve Sosyal Analizi, *Tezkire*, (60), 2017, ss. 35-40.

Önsöz

Türk Sağı: Siyaset ve Sosyoloji Yazıları başlıklı bu kitap; farklı dönemlerde yazdığım makaleler, kitap bölümleri, denemeler ve kitap değerlendirme yazılarının derlenmesiyle oluşmuştur. Türk siyasi tarihinde sağ ve sol ayrışmasının meşrutiyet dönemine gittiği iddia edilse de daha netleştiği ve taraflar arasında karşılık bulduğu yıllar 1960'lı ve 1970'li yıllardır. Sağ ve sol kavramları, Türkiye'nin tarihsel ve sosyolojik bağlamında Batı'daki anlamlarından farklı vurgulara sahip olmuştur. Öyle ki bir dönem muhalifleri için sol doğrudan komünizm; komünizm de din karşıtlığı anlamına gelmiştir. Bazı solcular da sağı sadece anti-komünizm, faşizm ya da kapitalizm üzerinden tanımlamışlardır. Karşılıklı olarak bu tavırların "anlama"dan çok yargılamaya ve hatta damgalamaya odaklandığı iddia edilebilir. Yargılamanın ve damgalamanın olduğu yerde anlamanın ahlaki zahmetine girmenin gereği yoktur. Kendi hakikat iddiasına dayanarak yargılayanların ve damgalayanların klişelere ve sloganlara ihtiyaçları vardır. Çünkü bu anlayış, aynı zamanda bir günah keçisi arayışıdır. Yargılama ve damgalamanın ürettiği konformizm, pek çok insan için kolayca vazgeçilebilecek bir durum değildir.

Anlamanın zahmetine ne kadar girebildiğimi ve buna bağlı olarak eleştirel bir bakışı yazılarımda ne kadar başarabildiğimi sorguladığımda, zamanla daha da çok anlamaya odaklandığımı bir özelleştirilerek söyleyebilirim. Hikâyemizi sadece kendimiz yazmıyoruz. Toplumumuzun tarihiyle biyografimiz kesişiyor ve böylece yaşıyoruz. Biyografimiz çok daha büyük bir hikâyeye dahildir. Öteki olarak kabul ettiğimiz insanlar için de aynı şeyler geçerli. Anlamak için ötekinin hikâyesine saygı duymak gerekir ve ancak o zaman kendi hikâyemize saygı duyulmasını talep edebiliriz. Bizim gibi olmayı, düşünmeyi değerlendirirken onun da kendine göre bir hikâyesi olduğunu göz önünde bulundurmamak esastır. “Aynı hikâyeye ben muhatap olsaydım, nasıl bir insan olurdu” sorusu, anlamanın ahlaki zahmeti için temel bir ilkedir.

Türkiye’de 1960’lı yıllardan itibaren hem sosyalist solun hem de Cumhuriyet Halk Partisinde Ortanın Solu hareketinin yükselişi, dönemin uluslararası konjonktürüne de bağlı olarak sağ-sol ayrışmasının daha net bir şekilde yerleşmesine sebep olmuştur. 1930 yılında Serbest Cumhuriyet Fırkası’nın, 1946 yılında da Demokrat Parti’nin CHP karşısında “solcu” olmakla itham edilmesi, Türk siyasi tarihi alanında çalışanlar dışında pek çok okumuş insanı da şaşırtabilir. Bu partilerin CHP’den doğduğu ve 1960’lı yıllarda sağ-sol ayrışmasının yine CHP dolayısıyla netleştiği düşünüldüğünde “tanım” yapanın gücü dikkat çekmektedir. Bu nedenle Türk sağının konumunu belirleyen yine CHP’nin siyasetteki konumudur. Türkiye’de siyasi sağın temelinde milliyetçilik, muhafazakarlık ve İslamcılığın var olduğu ve bu üç ideolojinin farklı anlayışlara kaynaklık ettiği genelde kabul edilir. Bu üç ideolojiyi bir araya getiren ve milliyetçilik çatısı altında uzun yıllar bir arada tutan en önemli etkenlerden biri, CHP’nin tek partili yıllarda parti-devlet bütünleşmesini yaşamasıdır. Bu dönemin ürettiği hafıza, sağ ve sol bölünmüşlüğüne de etkilerde bulunmuştur.

Bu kitaptaki yazıların bir kısmı siyasi isimler ve partiler üzerinedir. SCF'den Ak Parti'ye uzanan ve bir kısmına değinilen isimlerin ve partilerin çoğunu birleştiren şey, siyaset olarak CHP karşısında yer almalarıdır. SCF'den AK Parti'ye bir geleneğin var olup olmadığı tartışılabilir. Ancak CHP karşısında konumlanma ve bir öteki olarak "CHP" fikri, Türkiye'de sağ tanımlayabilecek en önemli unsurlar arasında kabul edilebilir. Nitekim AK Parti'nin siyasi duruşunda bu unsurların etkisi hâlâ takip edilebilir. Öyle ki Türk sağının Menderes-Özal-Erdoğan sembolizmini ve siyasi hafızasını üreten en önemli dinamik de buradadır. Yine de tarihsel ve sosyolojik şartlara göre istisnalar ve kendi bağlamında değerlendirme gerektiren durumlar söz konusudur. Yekpare bir Türk sağ ve sağ siyaset geleneği de tartışılması gereken bir iddidir. Kitaptaki yazıların dönemsel farkları ve vurguları bu gerçeği ortaya koymaktadır. Toptancı anlayışlar karşısında sağın kendi içindeki bölünmeleri, tarihsel ve toplumsal değişimin ürettiği gerçeklik de göz ardı edilmemelidir.

Ayrılıklar, taraftarlıklar insan olmanın ve siyasi olmanın bir gereğidir. Taraftarlıklar; farklı anlam dünyalarında, farklı semboller ve farklı diller sebebiyle var olur. Türk sağ konusunda anlamının zahmetini çekerek dönemsel çalışmalar yapılmasına ihtiyaç vardır. Öncelikle bu kitabın, Türkiye'de siyaset sosyolojisi alanına, özellikle de alanda yeni çalışmalar yapacaklara katkı sağlamasını dilerim. Bu kitabı, uzun yıllar aktif siyasete dahil olmuş ve insan olmanın her şeyin üstünde bir değer; kendisi gibi olmaya saygı duymanın büyük bir erdem olduğunu bizzat kendi hayat tecrübesinden öğrendiğim merhum babam Zeki Akın'a ithaf ediyorum.